

Fra politiker til policy professionel – En analyse af danske politikeres karriereveje efter Folketinget fra 1981 til 2015

Mark Blach-Ørsten, professor (mso), Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab, Roskilde Universitet, oersten@ruc.dk

Ida Willig, professor (mso), Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab, Roskilde Universitet, idaw@ruc.dk

Leif Hemming Pedersen, ekstern lektor, Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab, Roskilde Universitet, hemming@ruc.dk

I 1996 problematiserede socialdemokraten Erling Olsen professionaliseringen af dansk politik. Han påpegede, at flere politikere forlod Folketinget og blev ansat som lobbyister i PR-bureauer. Denne udvikling beskrives i den internationale litteratur som en 'svingdør' mellem politik og det private erhvervsliv. Svenske studier beskriver udviklingen som en stigende markedsgørelse af politisk viden og fremhæver, at svingdøren ikke kun fungerer mellem politik og PR-branchen, men også i forhold til stillinger hos tænketanke, fagforeninger og interesseorganisationer. Denne artikel præsenterer resultaterne af et studie af danske politikeres karriereveje, efter at de har forladt Folketinget. Studiet viser, at langt størstedelen af politikerne, der forlod Folketinget i perioden 1981-2015, fandt beskæftigelse *uden* for de nævnte jobtyper. Studiet identificerer dog også et begrænset marked for politisk viden. På dette marked er kendskab til det politiske system og adgang til det politiske system eftertragtede egenskaber. Aftagerne er især interesseorganisationer og virksomheder, der beskæftiger sig med lobbyisme.

Svingdøren i dansk politik

I 1996 problematiserede den socialdemokratiske politiker Erling Olsen den stigende professionalisering af dansk politik ved at

påpege, at stadig flere politikere forlod Folketinget for at blive ansat som lobbyister (Recthman og Larsen-Ledet, 1998; Blach-Ørsten et al., 2017). Populært betegnes jobskifte mellem politik og lobbyvirksomhed som en 'svingdør' (Selling, 2015). Begrebet 'svingdør', der er lånt fra amerikanske studier, hentyder til, at et stigende antal politikere skulle benytte sig af en såkaldt svingdør mellem politik og lobbyvirksomhed (LaPira og Herschel, 2014). I denne beskrivelse ligger også en antagelse om, at trafikken mellem politik og lobbyvirksomhed kan være endog meget problematisk, da det antages, at politikerne i deres nye stillinger kan benytte sig af gamle kontakter i f.eks. centraladministrationen og dermed opnå en unfair konkurrencemæssig fordel i deres bestræbelser på at få politisk indflydelse (Recthman og Larsen-Ledet, 1999). Således viser studier fra USA, at et stort antal politikere fra begge kamre i Kongressen efter valget i 2012 skiftede jobbet som offentligt valgt ud med en ansættelse som privat lobbyist (Lazarus et al., 2016).

I Sverige viser studier af den svenske svingdør, at der kun er en begrænset trafik mellem politik og lobbyisme (Selling, 2015). Af de lobbyister, som det svenske studie har registreret i foråret 2012, er det syv procent, der har en fortid i den svenske rigsdag (Garsten m.fl. 2015, Selling, 2015). Sammenlignet med de amerikanske tal betegner de svenske forskere dette tal som beskedent. På denne baggrund foreslår de svenske forskere også, at man i analyser af svingdøren ikke kun fokuserer på jobbet som lobbyist i PR-branchen/kommunikationsbranchen. I stedet foreslås et udvidet fokus på en ny og fremvoksende gruppe af personer, som de svenske forskere benævner 'de policy-professionelle'. De 'policy-professionelle' defineres som en gruppe af personer, der sidder i stillinger, hvor formålet er at påvirke politiske beslutninger, men samtidig er gruppen af policy-professionelle ikke offentligt valgt (Garsten et al., 2015; Svallfors, 2016b). De policy-professionelle arbejder blandt andet som lobbyister, men finder også ansættelse i inden for det offentlige/politiske system samt i tænketanke, fagforeninger og interesseorganisationer.

Resten af denne artikel er bygget op på følgende måde: Først vil teorien om de policy-professionelle blive præsenteret og diskuteret. Her vil det blive fremhævet, at de policy-professionelle kan være ansat både inden for det offentlige politiske system og inden for det private erhvervsliv (Josefsson, 2017). Dernæst rettes fokus mod analysen af danske politikeres karriereveje, efter at de har forladt Folketinget. Her vil der være et særligt fokus på de politikere, der efter deres karriere i Folketinget har fundet beskæftigelse inden for de stillingskategorier, der normalt associeres med de policy-professionelle inden for det private erhvervsliv. Afslutningsvis diskuteres det, om skiftet fra politiker til policy professionel udgør en demokratisk udfordring.

De policy-professionelle og markedsførelsen af politisk viden

Overordnet set skal studiet af de policy-professionelle ses som en gren af de studier, der undersøger professionaliseringen af politik (se også Esmarks artikel i dette nummer). Studiet af denne professionalisering er dog vidtrækkende og mangesidigt og refererer ikke alene til studiet af politikeres professionalisering, men også til studier af professionalisering af embedsværket og professionalisering af den politiske kommunikation mere generelt (Lilleker og Negrine, 2002; Negrine og Lilleker, 2002). Begrebet 'de policy-professionelle' tilskrives den amerikanske forsker Hugh Heclø (1978), men har især vundet frem i den senere tid på baggrund af en række svenske studier (Grasten et al., 2015; Selling, 2015; Svallfors, 2016a, 2016b, 2016c), se dog også Aagaard (2017) for dansk anvendelse. De policy-professionelle er »personer, der er beskæftiget med at påvirke politik og politisk beslutningstagning på steder som regeringskontorer, politiske partier, interesseorganisationer, PR-bureauer og tænketanke. De adskiller sig fra almindelige politikere, idet de er ansatte og ikke valgte. Men de adskiller sig også fra embedsmænd og offentlige administratorer, fordi de ikke er upartiske og ansat på baggrund af merit, men i stedet er ansat til at fremme bestemte værdier og interesser« (Svallfors, 2016a: 57, egen oversættelse).

Ifølge Svallfors (2016b) har de policy professionelle tre kernefunktioner: For det første arbejder de med 'problemformulering', hvilket vil sige, at de arbejder med at identificere og frame sociale problemer ved brug af for eksempel forskning og anden relevant informationsindsamling. For det andet arbejder de med 'procesekspertise', hvilket består af et veludviklet kendskab til den politiske proces og de væsentligste politiske aktører inden for forskellige områder. Endelig arbejder de med 'informationsadgang', hvilket betyder, at de, ofte via deres netværk, ved, hvordan de skal

skaffe sig hurtig adgang til relevant information i f.eks. centraladministrationen.

Beskrivelsen af de policy-professionelle, deres virke og roller minder på mange måder om de senere års debat om forskellige former for politiske rådgivere (se f.eks. Craft, 2015). Men hvor debatten om politiske rådgivere typisk er rettet mod arbejdet i centraladministrationen og partierne, inkluderer diskussionen om de policy-professionelle en langt større gruppe af personer med flere forskellige typer af stillingsbetegnelser (Garsten et al., 2015). Dette gør gruppen af policy-professionelle til en langt mere heterogen størrelse end gruppen af politiske rådgivere. Fordelen ved denne tilgang er, at det gør det muligt at inddrage en lang række andre sfærer af samfundet i analysen af de policy-professionelle og således bedre vurdere, i hvor høj grad denne nye gruppe af aktører har bredt sig til forskellige typer af organisationer og virksomheder (Svallfors, 2016a). Ulempen kan være, at begrebet på denne måde bliver for inkluderende. For eksempel skelnes der ikke mellem policy-professionelle, der er ansat inden for det offentlige politiske system, og dem, som er ansat inden for det private erhvervsliv. Dette kan gøre begrebet mindre anvendeligt som overordnet begreb, hævder Karlsson (2015) i en kritik af de svenske studier. For at komme dette problem i møde foreslår Josefsson (2017), at man i højere grad skelner mellem forskellige ansættelsesforhold, som policy-professionelle kan arbejde under. Josefsson (2017:13) foreslår således, at der skelnes mellem ansættelse inden for det offentlige politiske system (den offentlige magt), det vil sige inden for pressetjenester, ministerier, kommuner m.v., og de policy-professionelle, der er privat ansat i tænketanke, fagforeninger, interesseorganisationer og hos virksomheder, der beskæftiger sig med lobbyisme.

Inspireret af dette fokuseres der i denne artikel udelukkende på de 'policy-professionelle', der er ansat inden for det private er-

hvervsliv. Med denne operationalisering af begrebet træder det kritiske potentiale i forskningen om de policy-professionelle også tydeligere frem. En ambition inden for denne forskning er at tydeliggøre, hvordan der med tiden er opstået et marked for 'politisk viden', hvor politiske aktører, for eksempel tidligere politikere, kan sælge deres kendskab og kontakt til det politiske system til private aktører (Tyllström, 2013). Det er også dette fokus, der binder forskning i policy-professionelle sammen med internationale studier af den såkaldte svingdør (Selling, 2015). At politisk viden, insider kendskab, netværk mv. i stigende grad er blevet til en vare, der kan sælges på det marked, skyldes især to ting: En forandring af det korporative system i retning af mindre indflydelse til de klassiske korporative organer og en stigende medialisering af politikken, som blandt andet føder et krav om konstant håndtering af medier samt rådgivning af politiske aktører om medieoptræden (Allern, 2011, 2015; Blach-Ørsten et al., 2017).

Studier af afkorporatisering i Danmark, Norge og Sverige viser, at de klassiske korporative strukturer, typisk målt efter det antal af udvalg, hvor der sidder repræsentanter for både arbejdsgivere og arbejdstagere, har været svagt nedadgående i alle de tre lande (Öberg et al., 2011). I Sverige startede tendensen allerede i 1970'erne, men faldet har samlet set været ret begrænset. I Norge og Danmark skete faldet først i 1980'erne, men har til gengæld været noget kraftigere end i Sverige (Öberg et al., 2011). Med faldet i den korporative indflydelse søger aktører at opnå indflydelse på andre måder, blandt andet via forskellige former for lobbyisme (Rommevedt et al., 2013; Allern, 2015). Lobbyisme forstås i denne kontekst som en uformel og ikke institutionaliseret kontakt (i forhold til deltagelse i korporative udvalg) mellem organiserede interesser og beslutningstagere (Christensen og Rommevedt, 1999). Da denne uformelle kontakt ofte kræver både ad-

gang til og viden om et ministeriums interne mekanismer, er det netop her, spørgsmålet om, hvordan politisk viden kan omsættes til en konkurrencemæssig fordel for en privat aktør, aktualiseres. Af denne årsag fylder lobbyisme en stor del af debatten om de policy-professionelle, selv om begrebet også inkluderer andre jobtyper (Svallfors. 2016b).

Politikkens medialisering har også været fokus for stor forskningsinteresse (Ström-bäck, 2008; Blach-Ørsten, 2016). Politik-kens medialisering betyder for det første, at nyhedsmedierne er blevet helt centrale, når det drejer sig om, hvor befolkningen får sine oplysninger om politik fra. For det andet betyder politik-kens medialisering, at nyhedsmedierne i høj grad præsenterer politik som en serie af konfliktfyldte enkeltsager eller skandaler (Blach-Ørsten, 2011). Og for det tredje betyder politik-kens medialisering, at den politiske kommunikation i højere grad bliver påvirket af nyhedsmediernes logik, og at både politikere og den politiske kommunikation således professionaliseres (Esmark og Blach-Ørsten, 2011). Nyhedsmedierne bliver således en afgørende arena for politisk indflydelse (Binderkrantz, 2011). I dette landskab, hvor der er konstant kamp om medieopmærksomheden, spiller de policy-professionelle en stor rolle i forhold til både at vinkle og præsentere politiske budskaber på en måde, der er attraktiv for nyhedsmedierne, og samtidig spiller de rollen som rådgivere for de politiske aktører, der ikke blot selv op-søger, men også bliver opsoget af nyhedsme-dierne (Svallfors, 2016b).

Samlet set viser forskning, at de policy-professionelle ses som en ny og fremvoksende gruppe af aktører, der arbejder med at påvirke politik uden samtidig selv at være demokratisk valgte. Det er blevet konstateret, at de policy-professionelle, i den svenske udlægning, inkluderer aktører, der er ansat inden for både det offentlige politiske system og det private erhvervsliv. Denne meget brede brug af be-

grebet er imidlertid blevet kritiseret af andre forskere, og inspireret af denne kritik fokuse-res i denne artikel og analyse udelukkende på svingdøren mellem politik og det private erhvervsliv. Dermed sættes et tydeligere fokus på en central pointe i de nyere svenske studier af de policy-professionelle; at deres udbredelse skyldes en gradvis markedsførelse af politisk viden. Denne markedsførelse, der er muliggjort af både afkorporatisering og medialisering af politikken, har skabt et marked for politisk viden, hvor f.eks. tidligere poli-tikere kan sælges deres politiske erfaring og kontakter til private aktører. Forskning i både Sverige og Norge viser, at dette forekommer i begge lande i et vist omfang (Allern, 2011, 2015; Selling. 2015).

I det følgende vil der blive fokuseret nærmere på, hvordan dette fænomen udspiller sig i Danmark. Dette vil ske gennem en analyse af det videre karriereforløb for de politikere, der har forladt dansk politik fra valget i 1981 til og med valget i 2015.

586 folketingspolitikeres karriereforløb

Analysen af 'svingdørsaktiviteten' i dansk politik tager udgangspunkt i et datasæt, som er opbygget på baggrund af en gennemgang af de efterfølgende karriereforløb for de danske folketingspolitikere, der har forladt Folke-tinget siden valget i 1981 til og med valget i 2015 (se tabel 1) (Blach-Ørsten, m.fl. 2017). Samlet set har 613 politikere forladt Folke-tinget i denne periode, fordi de enten ikke er blevet genvalgt, ikke har ønsket at genopstille eller er stoppet som folketingsmedlemmer som resultat af sygdom, jobskifte m.m. Ved at samle informationer gennem cv'er, avisartikler, pressemeddelelser, sociale medier som Facebook og LinkedIn, officielle hjemmesider for Folketinget og andre offentlige instanser samt *Kraks Blå Bog* og i enkelte tilfælde via personlig korrespondance er det lykkedes at kortlægge 589 efterfølgende karrierefor-løb. Det har imidlertid ikke har været muligt at finde informationer om 24 politikere, hvor-

af størstedelen (37 pct.) er tidligere medlemmer af Folketinget for Fremskridtspartiet, der altså ikke har opnået samme opmærksomhed som andre tidligere MF'ere gennem f.eks. fødselsdagsportrætter og jobskiftenotitser i medierne (Blach-Ørsten et. al., 2017).

I kodningen er der registreret op til ni efterfølgende jobpositioner per politiker, og disse jobpositioner er blevet inddelt i ti forskellige typer af jobs, som det fremgår af tabel 1. I alt er 1094 jobpositioner er på denne måde blevet registreret. Er en given politiker i sin efterfølgende karriere blevet valgt/genvalgt til et folkevalgt organ, er dette kun blevet registreret som én jobposition, selvom det indebærer genvalg for flere valgperioder i træk. 48 personer/politikere er dog blevet registreret to gange blandt de 589 karriereforløb, fordi de både har været valgt til – og har forladt – Folketinget to gange i dataperioden (Blach-Ørsten et. al., 2017). Da mange af disse tidligere politikere er blevet valgt til et utal af bestyrelsesposter og andre tillidspositioner i deres efterfølgende karrierer, har vi fravalgt at medtælle disse som egentlige jobpositioner, selvom vi er bevidste om, at disse poster i visse tilfælde også er betalte poster. Kodningen har dog medtalt bestyrelsesposter som jobpositioner i de få tilfælde, hvor det involverer bestyrelsesposter i én af de organisationer, der ifølge Binderkrantz, Christiansen og Pedersen (2014) er Danmarks mest indflydelsesrige: DI, Dansk Erhverv, Landbrug og Fødevarer LO, 3F, FOA, Kommuners Landsforening, Danske Regioner og Forbrugerrådet.

En kortlægning, der baserer sig på en research af offentligt tilgængelige dokumenter, indebærer naturligvis en vurdering, når en bestemt jobposition skal kategoriseres i henhold til jobtyperne. Det er ikke altid klart, hvad et bestemt job går ud på, eller præcis hvor grænserne går mellem jobtyper, særligt i forbindelse med jobpositioner, der involverer PR og PA. Dette er også en teoretisk

udfordring (Merkelsen, 2007). I kodningen er der skelnet mellem Public Relations (en virksomheds kommercielle relationer) og Public Affairs (en virksomheds ikke kommercielle, men politiske relationer). Et eksempel fra datasættet er den unge venstrepolitiker Mads Rørvig, der i databasen er registreret som ansat i en interesseorganisation. På kodningstidspunktet (foråret 2016) var han ansat i en nyopstartet afdeling i Finansrådet med fokus på PR. Denne afdeling har siden skiftet navn til at være en afdeling for Public Affairs og ville således i dag falde under lobbyismekategorien. Tidligere finansminister Bjarne Corydon er et andet eksempel. Han er ansat i det internationale konsulentbureau McKinsey, der tilbyder en lang række ydelser. I databasen er han dog kategoriseret som lobbyist, blandt andet på baggrund af denne jobbeskrivelse på McKinseys hjemmeside, hvor den tidligere finansministers kontakt til andre finansministre blandt andet understreges. Udgangspunktet har i disse tilfælde været, at en jobposition (som ikke er i et decideret lobbyistfirma) kun er blevet kodet som lobbyisme, såfremt det tydeligt fremgår i tilgængelige jobbeskrivelser, at en vigtig del af jobbet omhandler PA/lobbyisme.

I forbindelse med denne artikel er en analyse af den relevante medieomtale også blevet foretaget. Dette er sket via søgninger i Infomedia i forbindelse med udvalgte politikeres jobskifte. Formålet med denne analyse er at undersøge, hvilke (om nogen) af de kvalifikationer Svallfors (2016b) tilskriver de policy-professionelle, der italesættes i forbindelse med en politikers jobskifte. Der er alene søgt efter omtale af udvalgte politikere i perioden 2000-2015, da det er i denne periode flest politikere har forladt Folketinget og skiftet til de jobkategorier, der er fokus for denne analyse.

Af tabel 1 nedenfor fremgår den endelige fordeling af de jobpositioner (n=1.094), som politikere har haft, efter at de har forladt

Folketinget. Analysen viser, at langt størstedelen af de jobpositioner, som politikerne, der forlader Folketinget, efterfølgende finder beskæftigelse inden for, falder uden for de stillingskategorier, der normalt associeres med privatansatte policy-professionelle (89 pct.). I stedet vender de tilbage til stillinger som f.eks. politimænd, lærere, journalister, kommunikationsansatte, embedsmænd eller fortsætter en politisk karriere i lokalt eller regionalt regi (Blach-Ørsten m.fl., 2017). Kun 11 pct. af de registrerede jobpositioner falder således inden for kategorien af stillinger, der associeres med policy-professionelle i det private erhvervsliv.

De policy professionelle

I analysen har vi fokus på følgende fire typer af stillinger, der forbindes begrebet policy-professionelle og den stigende markeds-gørelse af politisk viden. Det drejer sig om stillinger i interesseorganisationer, fagforeninger, tænketanke samt forskellige typer af lobbyvirksomhed. Under betegnelsen 'interesseorganisation' inkluderer vi erhvervsorganisationer, men også de såkaldte ideelle organisationer (f.eks. humanitære organisationer) og identitetsorganisationer (f.eks. patientorganisationer). Fagforeninger derimod optræder i deres egen selvstændige kategori. Under betegnelsen 'lobbyvirksomhed' søger vi at indfange en række forskellige stillinger,

Tabel 1: Efterfølgende jobpositioner for MF'ere fordelt på valgperioder

Type af jobposition	Valgperiode												Total
	1981-84	1984-87	1987-88	1988-90	1990-94	1994-98	1998-01	2001-05	2005-07	2007-11	2011-15	2015-	
Lobbyvirksomhed	0	1	0	0	0	2	2	1	8	4	5	1	24
Interesseorganisation	1	6	1	8	0	3	6	6	8	10	7	1	57
Fagforening	5	4	6	3	0	0	2	1	3	0	0	0	24
Tænketank	0	0	0	1	0	0	1	0	3	4	1	0	10
Journalistik	2	2	1	4	2	2	7	1	2	0	1	0	24
Kommunikation	1	0	0	2	0	3	1	0	4	4	1	0	16
Embedsmand	4	6	1	2	1	2	9	0	1	0	0	0	26
Andet (ikke-policy-professionelle jobs, privat erhvervsliv, under uddannelse mv.)	57	37	23	32	33	35	52	26	37	36	20	0	388
Folkevalgt (kommunalt, regionalt, EU, MF-afløser, mv.)	29	30	16	19	27	32	36	44	28	36	22	0	319
Politisk udpeget (kommissioner, udvalg, mv.)	33	36	18	26	22	14	19	11	9	10	8	0	206
Total	132	122	66	97	85	93	135	90	103	104	65	2	1094
Antallet af politikere, som ikke genopstillede eller ikke blev genvalgt ved det efterfølgende valg	49	47	26	44	52	51	70	62	53	73	60	2	589

Note: Tabellen indikerer, hvilke typer af jobs politikerne, der ikke har valgt at genopstille eller ikke er blevet genvalgt i et givet valgår, har opnået i deres efterfølgende karriere.

der alle har det til fælles, at de har lobbyisme/ Public Affairs som hovedfokus. Det er blandt andet stillinger i PR-bureauer og kommunikationsbureauer, hvor jobtitlerne kan være lobbyist, Public Affairs-chef, Public Affairs Manager eller konsulent, men også stillinger i forskellige konsulentbureauer og virksomheder, hvor titlen eller jobbeskrivelsen refererer til begreberne PA eller lobbyisme. Ser vi på tallene i vores database og tabel 1, er resultatet følgende:

Tabel 2: De policy professionelle 1981-2016

Ansættelse	Stillinger
Interesseorganisationer	57
Lobbyvirksomhed	24
Fagforeninger	24
Tænketanke	10
I alt	115*

* Disse 115 stillinger er blevet varetaget af 82 tidligere politikere, hvoraf enkelte altså har haft flere stillinger inden for de pågældende områder.

Interesseorganisationer

I vores datasæt har 46 politikere haft 57 stillinger i forskellige former for interesseorganisationer i perioden fra 1981 til 2016. Dette gør skiftet fra folkevalgt til en stilling i en interesseorganisation til det mest hyppigt forekommende jobskifte inden for kategorien af policy-professionelle job. Af de 46 politikere er 20 kvinder (43 pct.), mens 26 (57 pct.) er mænd. Politikerne kommer fra næsten alle af Folketingets partier, men størstedelen kommer dog fra henholdsvis Venstre (12 politikere, 26 pct.) og Socialdemokratiet (10 politikere, 22 pct.). Det Konservative Folkeparti kommer på 3.-pladsen med 7 politikere svarende til 15 pct. af den samlede population. Endelig er det værd at bemærke, at 28 af politikerne (61 pct.), der skifter job til en interesseorganisation, har en lang videregående uddannelse bag sig, mens 18 politikere (39 pct.)

kommer til jobbet i en interesseorganisation med ministererfaring i bagagen.

En af de første politikere i vores analyse, der foretager dette skift, er Tage Dræby fra de Radikale. Dræby bliver valgt til Folketinget for sidste gang ved valget i 1981 og finder efterfølgende ansættelse som direktør for Foreningen af Rådgivende Ingeniører. Blandt de 46 politikere findes mange fremtrædende politikere, der har haft et eller flere job i en interesseorganisation, blandt andet: Anne Birgitte Lundholdt (Danske Slagterier, Veterinærmedicinsk Industriforening), Jann Sjursen (Caritas Danmark), Gitte Seeberg (WWF), Lene Espersen (Danske Arkitektvirksomheder), Mimi Jakobsen (Red Barnet), Uffe Elleman Jensen (International Crisis Group), Poul Nyrup Ramussen (Det Sociale Netværk) og senest Helle Thorning Schmidt (Save the Children).

Et af de i nyhedsmedierne mere omtalte skifte fra politik til interesseorganisation fandt sted i oktober 2014, da daværende justitsminister Karen Hækkerup skiftede fra minister til direktør for interesseorganisationen Landbrug & Fødevarer. Karen Hækkerup havde tidligere i en kortere periode også bestridt posten som fødevarerminister og her forhandlet og samarbejdet med blandt andre Landbrug og Fødevarer. Skiftet medførte ros fra den politiske kommentator Thomas Larsen (Berlingske, 10. oktober 2014), der så ansættelsen som et kup for interesseorganisationen. Enhedslisten kritiserede derimod skiftet og kaldte det for et 'demokratisk problem', at en minister uden en karenperiode kunne skifte job til en privat virksomhed (dr.nyheder.dk, 10. oktober 2014). I rollen som direktør for Landbrug og Fødevarer afløste Karen Hækkerup Søren Gade (V), der havde foretaget det samme skift fra politik til interesseorganisation tilbage i maj 2012. Søren Gades skifte fra politik til direktør blev også dækket i nyhedsmedierne. Her var fokus dog ikke på de eventuelle demokratiske problemer, som job-

skiftet måtte medføre. I stedet var fokus i mediedækningen især på årsagerne til jobskiftet, hvor Søren Gades mange 'skandaler' som minister blev fremhævet som den mulige baggrund for skiftet. Formanden for Landbrug og Fødevarer, Niels Jørgen Pedersen, der ansatte Søren Gade, var dog i Politiken den 7. maj 2012 klar i sin begrundelse for ansættelsen: »Ud over hans [Søren Gades] stærke personlighed og gode kommunikationsevner har han den rette baggrund til jobbet. Han har indgående kendskab til politiske processer samt et godt netværk både i erhvervslivet og i den politiske verden.«

Lobbyisme

I vores datasæt har i alt 21 politikere fra 1981 til 2016 samlet set besat 24 stillinger, der falder under vores definition af lobbyvirksomhed. Af disse 21 politikere er 8 kvinder (38 pct.), men 13 er mænd (62 pct.). Politikerne, der finder job som lobbyister, kommer fra syv forskellige partier, hvoraf flest kommer fra Venstre (7), Det Konservative Folkeparti (4) og Socialdemokratiet (4). 13 af politikerne (62 pct.) kommer til en stilling som lobbyist med en lang videregående uddannelse bag sig, mens 8 af de 21 politikere (38 pct.) kommer til jobbet som lobbyist med erfaring som minister.

De 21 politikere har blandt andet fundet ansættelse hos private virksomheder som Advice, Kreab, Waterfront Communication, Ehrenberg Kommunikation, men også som selvstændige rådgivere/konsulenter. Både Henning Christophersen (tidligere V) og Anne Birgitte Lundholdt (tidligere K) har således været tilknyttet det oprindeligt svenske, nu internationale, PR-bureau Kreab, der siden 1970'erne har arbejdet med public affairs (Allern, 2011). Kreab har også haft flere fremtrædende svenske politikere ansat, som for eksempel Carl Bildt og Sven Otto Littorin (Allern, 2011).

Inden for de senere år (2012-2015) har flere

fremtrædende politikere foretaget skiftet fra politik til lobbyisme. Det gælder blandt andet Henriette Kjær, Gitte Lillelund Bech og Lars Barfoed. Den 15. maj 2012 skifter den tidligere konservative minister Henriette Kjær til et job med fokus på public affairs hos det tyske selskab Ehrenberg Kommunikation. I pressemeddelelsen udtaler Magnus Ehrenberg, indehaver og adm. direktør for Ehrenberg Kommunikation, at han er glad for ikke bare at få et folketingsmedlem, men også en tidligere minister på holdet, når målet er at styrke samarbejdet med politikerne: »Vi er meget glade for at kunne byde Henriette Kjær velkommen til vores team. Ehrenberg Kommunikation har i forvejen en stærk position som strategisk rådgiver for nogle af de største spillere på transport-, turisme- og logistikmarkedet i Danmark. Med Henriette Kjær understreger og udbygger vi vores position som det direkte talerør mellem virksomheder og de politiske beslutningstagere i Danmark« (Ehrenberg, 2012).

I 2013 forlader Gitte Lillelund Bech, V-politiker og tidligere forsvarsminister, Folketinget. Hun skal i stedet være Public Affairs Manager hos kommunikationsbureauet Advice, oplyser Venstre i en pressemeddelelse. I samme pressemeddelelse forklarer den tidligere minister følgende om sit jobskifte: »Jeg har altid vidst og gjort klart for alle, at jeg ikke ville være politiker hele mit liv. Derfor er tiden nu kommet til at prøve noget nyt, hvor jeg kan gøre brug af de erfaringer og den viden om det politiske system, jeg har opbygget gennem de mange år, jeg har været på Christiansborg og på Slotsolmen. Det kan jeg i allerhøjeste grad i mit kommende job som Public Affairs Manager hos Advice« (Berlingske, 12. august 2013).

Gitte Lillelund Bech forlod siden Advice for en kort periode, hvor hun var direktør for Danske Havne. Hun vendte i 2016 tilbage til Advice for at igen at arbejde med public affairs.

I 2015 forlod den konservative politiker Lars Barfoed politik for at arbejde med public affairs hos bureauet Communiqué. I en pressemeddelelse, som Altinget.dk bringer den 1. oktober 2015, siger Lars Barfoed om sit skifte: »Jeg har gennem årene opnået en solid indsigt i de politiske beslutningsprocesser, såvel nationalt som i EU. Samtidig har jeg opbygget et godt og stærkt netværk i både dansk erhvervsliv og blandt de politiske beslutningstagere. Den erfaring og kompetence får jeg nu mulighed for at trække på.«

Fagforeninger og tænketanke

Når det drejer sig om fagforeninger og tænketanke, så har i alt 15 forskellige politikere haft 24 forskellige stillinger inden for en fagforening, mens i alt 9 forskellige politikere har haft i alt 10 forskellige stillinger inden for kategorien tænketank. Samlet set har 9 kvinder og 15 mænd været ansat mindst en gang i enten i fagforening eller en tænketank. Socialdemokratiet er det parti, der har leveret flest politikere til en (eller flere) ansættelser i en fagforening (7 politikere, 47 pct.). Kun 13 pct. (2) af politikerne, der får job i en fagforening, kommer med ministererfaring i bagagen, og ligeledes har kun 13 pct. (2) af politikere, der skifter til en fagforening, en lang videregående uddannelse bag sig. For politikere, der finder ansættelse i tænketanke, gælder det, at 67 pct. (6) har ministererfaring, og 78 pct. (7) har en lang videregående uddannelse med sig.

Politikere, der har været ansat i en fagforening, tæller blandt andre Pernille Rosenkrantz-Theil (S), der, efter at hun gik ud af Folketinget ved valget i '07, fik job først som konsulent og rådgiver i FOA (2008) og siden som ledelseskonsulent i 3F's formandssekretariat (2009-2011). Ved valget i 2011 blev Pernille Rosenkrantz-Theil valgt ind som kandidat for Socialdemokratiet. Andre politikere, der har arbejdet for forskellige typer af fagforeninger, tæller blandt andre Pia Gjøl-

lerup (DJØF) og Preben Møller Hansen (Sø-mændenes Forbund).

Når det drejer sig om skiftet fra Folketing til tænketank, har vi registreret blot 9 politikere, der har foretaget dette skift. Det drejer sig blandt andre om Bent Johan Collet, der senest blev valgt til Folketinget ved valget i 1988, og som siden, i begyndelsen af 00'erne, arbejdede for at lancere tænketanken CEPOS, der så dagens lys i 2006. Derudover finder vi også politikere som Naser Khader (Hudson Institute), Rikke Hvilshøj (CEPOS) og Martin Lidegaard (CONCITO) på listen over ansatte/tidligere ansatte i en tænketank.

Ex-politikere kan levere indsigt, adgang og synlighed

Denne artikel har fokuseret på en særlig gren af den overordnede diskussion om professionaliseringen af politik, nemlig danske politikeres jobskifte fra Christiansborg til stillinger i det private erhvervsliv associeret med begrebet 'de policy-professionelle'. Hos Svallfors (2016a) bruges betegnelsen til at inkludere personer ansat både inden for det offentlige politiske system og i det private erhvervsliv. I denne artikel refererer begrebet udelukkende til ansættelse i det private erhvervsliv med fokus på fire typer af stillinger: Lobbyvirksomhed eller ansættelse hos en interesseorganisation, en fagforening eller en tænketank. Hensigten med analysen af de policy-professionelle er at sætte fokus på svingdøren mellem politik og det private erhvervsliv og den markedsføring af politisk viden, som denne trafik kan ses som symbol på.

Analysen viser, at 82 politikere, der kommer fra de fleste af Folketingets partier, men dog i overvejende grad fra større partier (Venstre, Socialdemokratiet) i den undersøgte periode fra 1981 til 2015 har haft i alt 115 stillinger inden for de undersøgte jobkategorier, enkelte politikere har besat flere typer af stillinger. Det betyder, at ud af de 1.094 jobpositioner,

der registreret i databasen, så kan 11 pct. af jobpositioner forbindes med privatansatte policy professionelle. Samlet set har flest politikere skiftet Christiansborg ud med en stilling i en interesseorganisation, dernæst har stillinger, der falder ind under betegnelsen lobbyisme, også virket tiltrækkende på politikere. Over 30 procent af politikerne, der skifter job til enten en interesseorganisation eller til lobbyisme, har ministererfaring med i bagagen. Samlet set har de politikere, vi har registreret, en høj grad af uddannelse bag sig, men dette gælder i stigende grad for danske politikere. Efter valget i 2015 havde ca. 44 pct. af de valgte politikere en kandidatgrad (Cevea, 2015).

Historisk set har den danske diskussion af professionaliseringen af folketingspolitikere fokuseret på lobbyisme og på tidligere politikere, der har fået job i PR-branchen/kommunikationsbranchen, mens det mere hyppige skift fra politik til interesseorganisation først i de senere år har tiltrukket sig kritisk opmærksomhed. Dette skyldes sandsynligvis, at interesseorganisationer og deres forsøg på at påvirke politikere betragtes som en naturlig del af det danske korporative system. Udenlandske forskere, der undersøger lobbyisme i Danmark, er dog yderst kritiske over for denne tilgang til lobbyisme (Rechman og Larsen-Ledet, 1999). Dette forhold er dog muligvis også under forandring i Danmark. Således giver Karen Hækkerups skift fra minister til direktør for Landbrug & Fødevarer i 2014 anledning til (begrænset) debat. Men hvad enten skiftet er fra Folketing til lobbyisme eller fra Folketing til interesseorganisation, så er de kvalifikationer, der efterspørges, de samme, som Svallfors (2016a) stiller op, når han definerer de policy-professionelles kvalifikationer. Således efterspørger både interesseorganisationer og kommunikationsbureauer/PR-bureauer med fokus på public affairs det, som Svallfors definerer som 'procesekspertise', hos deres nye ansatte. Dette fremgår af de pressemeldelser,

der er blevet udsendt, eller de interview, der er givet i forbindelse med en kendt politikers jobskifte. Ud over 'procesekspertise' efterspørger politikernes nye arbejdsgivere også synlighed og netværk. Begge er begreber, der kan tolkes ind i det, som Svallfors (2016a) kalder for 'informationsadgang'. Med andre ord er hverken politikerne selv, eller politikernes nye arbejdsgivere i tvivl om, hvorfor det kan være en fordel for en virksomhed at ansætte en tidligere politiker; nemlig indblik i politiske processer og adgang til det politiske system.

Skønt det netop er denne markedsgørelse af politisk viden, der problematiseres i de svenske studier af de policy-professionelle, tyder mediedækningen af flere jobskifte ikke på, at denne kritik er vedvarende i den danske offentlighed. Ved nogle af jobskiftene kan der spores en begrænset offentlig kritik og/eller problematisering af jobskiftet. Særligt i de senere år, f.eks. i forbindelse med Gitte Lillelund Bechs og Bjarne Corydons jobskifter, har der lydt kritik i nyhedsmediernes, men det har ikke været tale om en kritik, der hverken i omtale eller niveau kan siges at være på højde med dækningen af politiske skandaler, som f.eks. Skattesagen (Blach-Ørsten, 2011).

Set i lyset af udviklingen i Sverige, hvor man i længere tid end i Danmark har forsket i og diskuteret markedsgørelsen af politisk viden, kan vi på baggrund af vores analyse ligeledes konkludere, at der også i Danmark er sket en gradvis markedsgørelse af politisk viden. Markedet for politisk viden udgøres især af interesseorganisationer og forskellige former virksomheder med fokus på public affairs. Samlet set viser både denne og den svenske analyse, at der er tale om en meget begrænset svingdørsaktivitet set i forhold til USA, hvilket selvfølgelig også skyldes den store forskel på en skandinavisk velfærdsstat og USA.

Som det fremgår, har artiklen opretholdt skellet mellem de enkelte typer af virksomheder,

og dermed isoleret lobbyvirksomhed, som en særlig jobfunktion. Men som flere nyere studier fremhæver, så er lobbyisme blevet et udpræget fokus ikke kun for konsulent- og PR-branchen, men også for fagforeninger og interesseorganisationer. Spørgsmålet er derfor, om studiet af lobbyisme i fremtiden vil være tjent med at opretholde dette skel, eller om udgangspunktet i fremtidige studier i stigende grad bør være, at udøvelsen af lobbyisme i Danmark ikke længere kun er forbeholdt lobbyvirksomheder, men er blevet en kernefunktion inden for en større række af organisationer og virksomheder.

Litteratur

- Aagaard, Peter (2017), »Ledelse af politisk kommunikation« i Peter Aagaard og Annika Agger, red. *Ledelse i Politisk Styrede Organisationer*, København: Hans Reitzels Forlag, pp. 171-96.
- Allern, Sigurd (2011), »PR, politics and democracy«, *Central European Journal of Communication*, (06): 125-39.
- Allern, Sigurd (2015). »PR-byråene og politikken« i Øyvind Ihlen, Eli Skogerbø og Sigurd Allern, red., *Makt, medier og politikk: Norsk politisk kommunikasjon*, Oslo: Universitetsforlaget, pp. 118-30.
- Binderkrantz, Anne Skorkjær, Peter Munk Christiansen og Helene Helboe Pedersen (2014), »Interest group access to the bureaucracy, parliament, and the media«, *Governance* 28(1): 95-112.
- Binderkrantz, Anne Storkjær (2011), »Interest groups in the media: Bias and diversity over time.« *European Journal of Political Research*, 51: 117-39.
- Blach-Ørsten, Mark (2011), »Politiske skandaler i danske medier 1980-2010«, *Tidsskriftet Politik*, 14(3): 7-16.
- Blach-Ørsten, Mark (2016). »Politikkens medialisering – et ny-institutionelt perspektiv«, i Stig Hjarvard, red., *Medialisering - Mediernes rolle i social og kulturel forandring*, Hans Reitzels Forlag, pp.185-215.
- Blach-Ørsten, Mark og Nete Nørgaard Kristensen (2016), »Think tanks in Denmark–Media visibility and Network Relations«, *Politik*, 19(1): 22-42
- Blach-Ørsten, Mark, Ida Willig og Leif Hemming Pedersen (2017), »PR, Lobbyism and Democracy – Mapping the Revolving Door in Denmark from 1981 to 2015, *Nordicom Review*. DOI: 10.1515/nor-2017-0405.
- Cevea (2015), »Et uddannelsesmæssigt skævt folketing« downloaded fra: https://cevea.dk/filer/dokumenter/analyser/et_uddannelsesmaessigt_skaevt_folketing_0.pdf
- Christiansen, Peter Munk og Hilmar Rommetvedt (1999), »From Corporatism to Lobbyism? – Parliaments, Executives, and Organized Interests in Denmark and Norway«, *Scandinavian Political Studies*, 22(3): 195-220.
- Craft, Jonathan (2015), »Conceptualizing the policy work of partisan advisers«, *Policy Sciences*, 48(2): 135-58.
- Ehrenberg, Magnus (2012): Pressemeldelse: <http://bureaubiz.dk/omstridt-konservativ-ex-minister-bliver-pr-r%C3%A5dgiver/>.
- Esmark, Anders og Mark Blach-Ørsten (2011), »Et komparativt blik på den politiske kommunikationskultur i Danmark«, *Økonomi & Politik*, 84(1): 3-18.
- Garsten, Christina, Bo Rothstein og Stefan Svallfors (2015), *Makt utan mandat: de policyprofessionella i svensk politik*, Dialogos Förlag.
- Hecló, Hugh (1978), »Issue networks and the executive establishment«, *Public Adm. Concepts Cases*, 413: 46-57.
- Ihlen, Øyvind og Anne Therese Gullberg (2015), »Lobbyisme: påvirkning av politikere og byråkrater«, i Øyvind Ihlen, Eli Skogerbø og Sigurd Allern, red., *Makt, medier og politikk: Norsk politisk kommunikasjon*, Oslo: Universitetsforlaget, pp. 232-43.
- Josefsson, Jakob (2017), »De policyprofessionella och ansvarsutkrävande – En teoretisk fortsättning på den explorativa ansatsen om de policyprofessionella«, Kandidatuppsats, Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala Universitet.
- Karlsson, Christer (2015), 'Makt utan mandat'. Anmeldelse i Respons, *Tidsskrift for Humaniora & Samhällsvetenskap*, no. 3.
- LaPira, Timothy M., og Herschel F. Thomas III (2014), »Revolving door lobbyists and interest representation«, *Interest Groups & Advocacy*, 3(1): 4-29.
- Lazarus, Jeffrey, Amy McKay og Lindsey Herbel (2016), »Who walks through the revolving door? Examining the lobbying activity of former members of Congress«, *Interest Groups & Advocacy*, 5(1): 82-100.
- Lilleker, Darren G. og Ralph Negrine (2002), »Professionalization: Of What? Since When? By

- Whom?« *Harvard International Journal of Press/Politics*, 7(4): 98-103.
- Merkelsen, Henrik (2007), *Magt og Medier – en introduktion*, Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.
- Negrine, Ralph og Darren G. Lilleker (2002), »The professionalization of political communication: Continuities and change in media practices«, *European Journal of Communication*, 17(3): 305-23.
- Öberg, Per Ola, Torsten Svensson, Peter Munk Christiansen, Asbjørn Sonne Nørgaard, Hilmar Rommetvedt og Gunnar Thesen (2011), »Disrupted exchange and declining corporatism: Government authority and interest group capability in Scandinavia«, *Government and Opposition*, 46(3): 365-391.
- Rechtman, René E. og Jesper Panum Larsen-Ledet (1998), »Regulation of Lobbyists in Scandinavia – A Danish Perspective«, *Parliamentary Affairs*, 51(4): 579-80.
- Rommetvedt, Hilmar, Gunnar Thesen, Peter Munk Christiansen og Asbjørn Sonne Nørgaard (2013), »Coping With Corporatism in Decline and the Revival of Parliament Interest Group Lobbyism in Denmark and Norway, 1980-2005«, *Comparative Political Studies*, 46(4): 457-85.
- Selling, Niels (2015), »The Revolving Door in a Post-Corporatist State: The Case of Sweden«, paper presented at the annual conference of the European Consortium of Political Research in Montreal, August 26-29.
- Strömbäck, Jesper (2008), »Four phases of mediatization: An analysis of the mediatization of politics«, *The International Journal of Press/Politics*, 13(3): 228-46.
- Svallfors, Stefan (2016a), »Out of the Golden Cage: PR and the Career Opportunities of Policy Professionals«, *Politics & Policy*, 44(1): 56-73.
- Svallfors, Stefan (2016c), »Knowing the game: motivations and skills among partisan policy professionals«. Working paper, no 1. Institute for Future Studies.
- Svallfors, Stefan (2016b), »Politics as organised combat – New players and new rules of the game in Sweden«, *New Political Economy*, 21(6): 505-19.
- Tyllström, Anna (2013), *Legitimacy for sale: Constructing a market for PR consultancy*, PhD Thesis, Företagsekonomiska institutionen.